

UNIDADE

9

A relixión

A RELIXIÓN

- Características:
  - Conservadora, pois mantén ritos primitivos.
  - Innovadora, xa que incorpora crenzas e elementos relixiosos doutros pobos.
  - Considérase un contrato entre o home e a divindade.
  - Conxunto de ritos e prearias que aseguren o favor dos deuses.
- Cultos:
  - Familiar: mantívose durante toda a historia de Roma.
    - Rendíase culto aos deuses familiares: Lares, Manes, Penates e ao **Genius** do **pater familias**.
  - Popular: mantívose durante a Monarquía e a República, desapareceu no Imperio.
    - Estaba relacionado con deuses da agricultura: Ceres e Pales.
  - Oficial: variou durante as distintas etapas da historia de Roma:
    - Na Monarquía: rendeuse culto aos deuses orixinariamente romanos, **Indigetes**, aos **numina**, ás divindades tomadas dos gregos e dos etruscos.
    - Na República: rendeuse culto aos anteriores e aos deuses do panteón grecorromano.
    - No Imperio: imponse aos pobos sometidos o culto ao emperador e á propia Roma como divindade e prodúcese unha decadencia da relixión oficial, pois:
      - adóptanse cultos orientais: Isis, Mitra, Cibeles, Attis.
      - aparece e difúndese o cristianismo.
- Festas relixiosas: **feriae** e **ludi**. Nelas realizábanse prearias e sacrificios.
- Os sacerdotes, encargados do culto dos distintos deuses, agrupáronse en colexios sacerdotais. Os máis importantes foron: Flámines, Pontífices, Vestais, Salios, Feciais, Augures e Arúspices.

FLEXIÓN PRONOMINAL

PRONOMES

- Fórico: **is, ea, id** *este, esta, isto; aquel, aquela, aquilo; el, ela, o, os, a, as, lle, les...*
- De identidade: **idem, eadem, idem** *o mesmo, a mesma, o mesmo* (composto do fórico **is+dem** que engade a énfase de *identidade*)
- Enfático: **ipse, ipsa, ipsum** *el mesmo, ela mesma, iso mesmo*
- Relativo: **qui, quae, quod** *que, o que, a que, o cal, a cal*

Presentan as seguintes características:

- Xenitivo singular **–ius**
- Dativo singular **-i**
- Nominativo e acusativo neutro singular terminado en **d** (excepto **ipse**).

- Fórico: **is, ea, id** *este, esta, isto*

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC	FEM.	NEUTRO	MASC	FEM.	NEUTRO
Nominativo	is	ea	id	ei / ii	eae	ea
Acusativo	eum	eam	id	eos	eas	ea
Xenitivo	eius	eius	eius	eōrum	eārum	eōrum
Dativo	ei	ei	ei	eis / iis	eis / iis	eis / iis
Ablativo	eo	ea	eo	eis / iis	eis / iis	eis / iis

- De identidade: **idem, eadem, idem** *o mesmo, a mesma, o mesmo*

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC.	FEM.	NEUTRO	MASC.	FEM.	NEUTRO
Nominativo	idem	eadem	idem	eidem/ iidem	eadem	eadem
Acusativo	eundem	eandem	idem	eosdem	easdem	eadem
Xenitivo	eiusdem	eiusdem	eiusdem	eorundem	earundem	eorundem
Dativo	eidem	eidem	eidem	eisdem / iisdem	eisdem / iisdem	eisdem / iisdem
Ablativo	eodem	eadem	eodem	eisdem / iisdem	eisdem / iisdem	eisdem / iisdem

- Enfático: **ipse, ipsa, ipsum** *el mesmo, ela mesma, iso mesmo*

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC.	FEM.	NEUTRO	MASC.	FEM.	NEUTRO
Nominativo	ipse	ipsa	ipsum	ipsi	ipsae	ipsa
Acusativo	ipsum	ipsam	ipsum	ipsos	ipsas	ipsa
Xenitivo	ipsīus	ipsīus	ipsīus	ipsōrum	ipsārum	ipsōrum
Dativo	ipsi	ipsi	ipsi	ipsis	ipsis	ipsis
Ablativo	ipso	ipsa	ipso	ipsis	ipsis	ipsis

- Relativo: **qui, quae, quod** *que, o que, a que, cal*

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC.	FEM.	NEUTRO	MASC.	FEM.	NEUTRO
Nominativo	qui	quae	quod	qui	quae	quae
Acusativo	quem	quam	quod	quos	quas	quae
Xenitivo	cuius	cuius	cuius	quōrum	quārum	quōrum
Dativo	cui	cui	cui	quibus	quibus	quibus
Ablativo	quo	qua	quo	quibus	quibus	quibus

Realiza as actividades do PENSVM 1 e PENSVM 2

FLEXIÓN VERBAL

VERBOS COMPOSTOS DE SVM

- Fórmase mediante a adición de prefixos como **ab, ad, de, inter, in, ob, prae, super, sub...**
- A maioría deles non presenta ningunha particularidade na súa conxugación, pois antepón os prefixos ás formas do verbo **sum**.
- Só presentan algunha peculiaridade os verbos **possum** e **prosum**.

• POSSVM:

- Enúnciase **possum, potes, posse¹, potui, --- poder**
- Consta do prefixo **pot-** e o verbo **sum**
- **Pot-** + vocal mantense, pero **pot-s > poss-** e **pot-f > pot**

SISTEMA DE PRESENTE				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PRESENTE	PTO. IMPERFECTO	FUT. IMPERFECTO	PRESENTE	PTO. IMPERFECTO ²
<i>podo...</i>	<i>podía...</i>	<i>poderei...</i>	<i>poida...</i>	<i>puidese... podería...</i>
possum	potēram	potēro	possim	possem
potes	potēras	potēris	possis	posses
potest	potērat	potērit	possit	posset
possumus	poterāmus	poterīmus	possīmus	possēmus
potestis	poterātis	poterītis	possītis	possētis
possunt	potērant	potērint	possint	possent

(1). A forma esperada **potesse** non existe.

(2). Neste tempo aparecen testemuñadas as formas esperadas **potessem ... potessent**. Con todo, foron substituídas por **possem ... possent** por analogía con **possum ... possunt** e **possim ... possint**.

SISTEMA DE PERFECTO				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PTO. PERF.	PTO. PLUSC.	FUTURO PERF.	PTO. PERF.	PTO. PLUSC.
<i>puiden...</i>	<i>puidera...</i>	<i>poderei...</i>	<i>poida...</i>	<i>puidese...</i>
potui	potuēram	potuēro	potuērim	potuissē
potuisti	potuēras	potuēris	potuēris	potuisses
potuit	potuērat	potuērit	potuērit	potuisset
potuimus	potuerāmus	potuerīmus	potuerīmus	potuissēmus
potuistis	potuerātis	potuerītis	potuerītis	potuissētis
potuerunt <i>ou potuēre</i>	potuērant	potuērint	potuērint	potuissent

• PROSVM:

- Enúnciase **prosum, prodes, prodessē, profui, --- ser útil, aproveitar**
- Consta do prefixo **prod-** e o verbo **sum**, pero o **-d-** só se mantén diante de vogal.

SISTEMA DE PRESENTE				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PRESENTE	PTO. IMPERFECTO	FUT. IMPERFECTO	PRESENTE	PTO. IMPERFECTO(*)
<i>son útil...</i>	<i>era útil...</i>	<i>serei útil...</i>	<i>sexa útil...</i>	<i>fose útil.../ sería útil...</i>
prosum prodes prodest prosumus prodestis prosunt	prodēram prodēras prodērat proderāmus proderātis prodērant	prodēro prodēris prodērit proderīmus proderītis prodērint	prosim prosis prosit prosīmus prosītis prosint	prodessem prodesse prodesset prodessēmus prodessētis prodessest
SISTEMA DE PERFECTO				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PTO. PERF.	PTO. PLUSC.	FUTURO PERF.	PTO. PERF.	PTO. PLUSC.
<i>fun útil...</i>	<i>fora útil...</i>	<i>serei útil...</i>	<i>sexa útil...</i>	<i>fose útil...</i>
profui profuisti profuit profuimus profuistis profuērunt <i>ou profuēre</i>	profuēram profuēras profuērat profuerāmus profuerātis profuērant	profuēro profuēris profuērit profuerīmus profuerītis profuērint	profuērim profuēris profuērit profuerīmus profuerītis profuērint	profuissem profuisses profuisset profuissēmus profuissētis profuissent

Realiza as actividades do PENSVM 3

SINTAXE

ORACIÓNS SUBORDINADAS

- Clasificación:
  - **substantivas** ou completivas.
  - **adxectivas** ou de relativo.
  - **adverbiais** ou circunstanciais.
- Subordinadas **adxectivas** ou de relativo (toda a oración equivale a un adxectivo):
  - Van introducidas polo **pronome relativo** en calquera dos seus casos ou por un adverbio relativo como **ubi**, **unde**, **quo** e **qua**.
  - Refírense a unha palabra da proposición principal, o **antecedente**.
  - O relativo e o antecedente concordan en xénero e en número.
  - O modo do verbo adoita ser o indicativo.

LÉXICO

Os grupos interiores **-TI-**, **-CHE-**, **-CI-**, **-CHI-**, **-CE-** e **-CHE-** seguidos de vogal evolucionaron ao fonema /θ/, representado gráficamente por **z** e por **ci** nos cultismos:

Gallaecia > *Galiza / Galicia*, **gratiam** > *graza / gracia*, **brachium** > *brazo*

Realiza o apartado das Actividades de repaso